DE APOLLONII DYSCOLI EPIRRHEMATICI ET SYNDESMICI FORMA GENUINA.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB AMPLISSIMO

PHILOSOPHORUM ORDINE LIPSIENSI

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

THEODORUS MATTHIAS

BERNSTADTIENSIS.

LIPSIAE

TYPIS J. B. HIRSCHFELDI.

CIƆIƆCCCLXXXIII.

LUDOVICO LANGE

PIETATIS ERGO.

DE APOLLONII DYSCOLI

EPIRRHEMATICI ET SYNDESMICI FORMA GENUINA

SCRIPSIT

THEODORUS MATTHIAS.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41545804_0021

I. Bekkerus qui primus omnia quae supersunt Apollonii Dyscoli opera annis huius saeculi VII, XIII, XVI, XVII edidit, praeter Porti Sylburgiique annotationes et praeter ea, quae unus et alter ad eos, quos Apollonius attulerat, locos scriptorum disseruerat, in usum suum conuertere potuit fere nihil. Quo ex tempore opera multo maior nobilissimo Alexandrino navata est et a Lobeckio Ahrente Lehrsio, qui de grammaticis graecis ueteribus optime meriti sunt, et in dissertationibus uariorum commentariorum annaliumque philologorum ab O. Schneidero [1]), rursus a Lehrsio [2]), a L. Langio [3]), ab A. de Velsen [4]), ab Eggero [5]), a Skrzeczka [6]), a Dronkio [7]), a Schoemanno [8]),

1) 'Apollonii de synthesi et parath. placita': Comment. antiqu. 1843. 81 sq. — Diarium Marburg. 1843. — 'Ueber die Schlusspartie der Schrift des Apollonius Dysc. περὶ ἐπιῤῥ.' Mus. Rhen. n. s. III, 446 sqq.

2) Libelli qui quaestiones epicae inscribitur, uariis locis. — Mus. Rhen. n. s. II, 340 sqq.

3) Das System des A. D. 1852. — Praeterea Philol. VII, 564.

4) Tryphonis gramm. Alexandrini fragm. colleg. et disp. A. de V. 1853.

5) Apoll. Dyscole, essai sur l'histoire des théories gramm. dans l'antiquité. Paris 1854.

6) In egregiis sex gymnasii Regemontani urbici programm. annorum h. s. XLVII, LIII, LV, LVIII, LXI, LXIX, quae laudabo ita: 'Skz. I, II, III, IV, V, VI'; et in Annal. philol. uol. CIII, 630 sqq.

7) Mus. Rhen. IX, 107 sqq. 'Beiträge zur Lehre vom griech. Pronom. aus A. D.' — ibid. 582 sqq. de emendatione Apollonii D. — ibid. XI, 549 de Apollonii D. τέχνῃ γραμμ. ad I. Vahlenum epist. critica I. — ibid. XII, 321 sqq. de Apollonii D. libro περὶ ἐπιῤῥ. ad I. V. epist. crit. II. — Alias eiusdem emendationes ab ipso non editas e margine exemplaris eius in apparatu editionis suae publici iuris fecit R. Schneider.

8) Emendationes aliquot locorum in Apoll. libro de adu. ind. lect. Gryphisw. 1860 (= op. acad. IV, 243 sqq.; laudabo Schoemann. op. a. IV). — Ann. philol. 99, 13 sqq. 130 sqq. — Ann. philol. supplem. V, 1 sqq.

a Schmiedero [1], a Wachsmuthio [2], ab Hillero [3], a Guttentagio [4], a Buttmanno [5], ab Egenolffio [6], a duumuiris denique Apollonianis, G. Uhligio [7] et R. Schneidero.[8] Nihilo secius ipse Schneiderus, qui ante hos quattuor annos nouam minorum Apollonii scriptorum editionem eamque nostris temporibus dignam confecit, in eius praefatione professus est etiam post saluberrima illorum uirorum doctorum studia sibi quoque tot maculas relinquendas fuisse, ut saepe contentus fuerit 'scripturis unici codicis Parisini 2548 (A) accurate enotatis fundamentum iecisse, quo niti possent post se operam Apollonio nauaturi'. Quod quam uere iudicatum sit, ex multis illis emendationibus apparet, quas Hoerschelmannus in Mus. Rhen. XXXV, p. 373 sqq. et Egenolffius in Ann. philol. CXVII, p. 833 sqq. proposuerunt.

Cum tamen intellexissem, ne nunc quidem Apollonii libros prae se ferre speciem genuinam, mihi in praesens quidem proposui epirrhematici et syndesmici eam restituere aut describere imaginem, quam, cum ex auctoris manibus exirent, praebuisse mihi uidentur.

---

1) 'Zur Schrift des A. de pronom.': progr. gymn. Barmensis 1865.

2) Mus. Rhen. XX, 375 sqq.

3) Quaestiones Herodianae, dissert. Bonn. 1865. p. 46 sqq. — Ann. philol. CIII, 618 sqq.

4) Cuius emendationes cum separatim editae non sint, e solo apparatu Schneideri, quocum per epistulas communicauerat, nouimus.

5) 'Des A. D. vier Bücher üb. d. Syntax, übers. u. erläutert 1877'; laudabo: Buttmann. p. x.

6) In recensione libri Buttmanni, Ann. philol. uol. CXVII, 567 sqq. inserta.

7) Emendationum Apollon. specimen, dissert. Berol. 1862. — 'Zu A. D.': Mus. Rhen. XIX, 33 sqq. — 'Die τέχνη γραμμ. des Apollonius u. Herodian': Mus. Rhen. XXV, 66 sqq. — Comment. litter. Ienens. 1878 mens. Iul.

8) 'Obseruatt. critt. in A. D.': Symb. philol. Bonnens. fasc. II, 467 sqq. — 'Obseruatt. critt. in A. D. specimen II': progr. gymn. Colon. 1867. — 'Zu Apollonius D.': Mus. Rhen. XXIV, 585 sqq. — 'Commentarii critici et exegetici in Ap. D. specimen': progr. gymn. Nordensis 1878.

Caput I.

De epirrhematico.

Ac prima quidem erit quaestio de totius περὶ ἐπιῤῥημάτων libelli ordine atque consilio et num quae promittuntur omnia soluantur.

Declarat Apollonius libri initio totam de aduerbio disputationem in duas partes se diuisurum esse, quarum in altera, id quod doctrinam stoicorum redolet, agatur περὶ τῆς ἐννοίας, in altera περὶ τοῦ σχήματος τῆς φωνῆς. Ipsa graeca uerba apposui, quia magni interest, quomodo ea interpretemur. Quare conferri iubeo similem diuisionem, quam Apollonius indicat aliis quidem uerbis libri de coni. initio ‘πάλιν ὑποδιασταλήσεται[1]) ὁ περὶ αὐτῶν λόγος ἐν φωνῇ καὶ δηλουμένῳ’. Iuuabit etiam conferre, quomodo Apollonius, priusquam singularum classis cuiusque coniunctionum formam explicet, omnium uocum ad eam pertinentium significationem in uniuersum explanet: ita de disiunctiuis p. 216, 11 — 220, 23, de causalibus 234, 13 — 235, 4, de expletiuis 247, 22 — 253, 29, quae omnes expositiones his fere uerbis concluduntur: ‘καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἐννοίας τῶν προκειμένων συνδέσμων uel τῶν αἰτιολογικῶν uel τῶν πληρωματικῶν’. Et ex aduerbio πάλιν aliis quoque libris eadem diuisione usum esse Apollonium intellegimus. Quare mecum putabis in epirrhematico quoque eum uerbis illis similibus se de singularum aduerbii classium notione disserturum esse polliceri. Neque enim propterea, quod numerum singularem τοῦ ἐπιῤῥήματος (p. 126, 24) usurpat, totius formulae alius est sensus. Nam in illis e syndesmico locis supra appositis pluralis postulatur ideo, quod ratio habetur omnium singularum coniunctionum, quae in subsequentibus explicari solent. Contra hoc de quo agitur loco magis in uniuersum mentio fit de ui et notione eius partis orationis, cui nomen aduerbii est. Et reuera uerba περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιῤῥήματος ita intellegenda esse elucet etiam e

1) Sic recte Eggerus pro tradito ὑποσταλήσεται.

subsequentibus ‘ἐπεὶ δὲ καί τινα ἐν ἀμφιβόλῳ καθέστηκε κτλ.’ Vix enim Apollonius sic perrexisset, nisi antea in uniuersum de notionum aduerbiorum generibus exposuisset eamque expositionem illa formula conclusisset. Idem numerus singularis eadem notione usurpatur de adu. 122, 33 sq. καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τοῦ ὅτι κατηγορεῖ τῶν ῥημάτων τὸ ἐπίῤῥημα; unde apparet, singulari numero ‘τοῦ ἐπιῤῥήματος’ rationem nostram non infringi.

Porro nonnullis locis, ubi reuera de notione singularum classium sermo fit[1]), totam illam de notione aduerbii partem contineri putare non licet propter has causas. Primum de minoris tantummodo aduerbiorum partis notione disseritur, neque is sum, qui scriptori neglegentiam eiusmodi et minorem iusta exspectatione perfectionem tribuere quam de manuscriptorum integritate dubitare malim. Deinde exceptis iis, quae 154, 2 sqq. de aduerbii ἔνθα notione accentus explicandi gratia exponuntur, et simili de causa excepta longiore de aduerbiis in δε exeuntibus disputatione (177, 13 — 183, 4) omnes hi loci sub finem totius tractatus leguntur, atque ita, ut alteri de forma parti inculcatae uideantur. Nihilo secius iam 126, 24 eadem illa redit formula ‘καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιῤῥήματος’, qua in libro περὶ συνδέσμων singulas de notione partes conclusas esse uidimus.

Antecedit autem illam formulam inde a p. 119 nihil nisi post quattuor praefationis uersus (119, 1—4) aduerbii definitio (119, 5 sq.) eiusque explicatio (119, 6 — 125, 5), tum paruula expositio de nomine ἐπίῤῥημα et de collocatione aduerbii (125, 6—16; 125, 16 — 126, 23). Contra sequitur illam formulam longior de iis uocabulis dissertatio, qua sintne aduerbia necne dubitatur (125, 27 — 145, 25). Deinde 146, 1 uerbis ‘ἐχομένως σκεπτέον καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς φωναῖς σχημάτων’ altera de forma pars indicatur; in qua, postquam 146, 15 — 151, 29 de aliquot singularibus aduerbiis, de quorum scriptura dubitatur, sermo factus est, usque ad finem libelli exceptis illis de notione

1) 154, 2 sqq.; 161, 13 sqq.; 184, 12 sqq.; 192, 15 sqq.; 194, 10 sqq.; 194, 26; 195, 5. 23; 196, 7 sqq.

locis, quos supra commemoraui, ea aduerbia, quae iisdem terminationibus utuntur, generatim percensentur: 151, 30 — 200, 32; nam quae secuntur, usque ad 210, 5 O. Schneiderus l. l. quarto de constr. libro uindicanda esse probauit.

Hanc totius libelli descriptionem perpendenti uidebitur consentaneum paucas illas de definitione nomine collocatione aduerbii paginas non esse eas, quae iure formula ʽ*καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιῤῥήματος*ʼ concludantur. Atqui neque Apollonius neque — ut praeoccupetur, si quis hanc clausulam ab interpolatore uenisse statuentem quaestionem se soluere putet — interpolator haec uerba scribere potuit, nisi ea, quae iis concluduntur, re uera exstiterunt idque in antecedentibus. Itaque non possumus non statuere illam de notione partem, quam etiam Eggerus l. l. p. 196 et 198 desiderari obiter monuit, initio formulae illi antecessisse, postea periisse.

Nec desunt alia argumenta, quibus ea coniectura commendetur. In codice uerbis illis 146, 1 ʽ*ἐχομένως σκεπτέον καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς φωναῖς σχημάτων*ʼ praecedit maiusculis exarata haec inscriptio ʽ*δευτέρα διάλυσις διερμηνεύουσα καὶ διαλύουσα τὰ τῶν φωνῶν σχήματα τῶν ἐπιῤῥημάτων· ἡ γὰρ πρώτη περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῶν διελέχθη*ʼ, ubi urgendus uidetur genetiuus pluralis *αὐτῶν*, i. e. *ἐπιῤῥημάτων*, ut non e 126, 24 haec repetita esse eluceat. Hac igitur ex inscriptione, quam ab Apollonio profectam non esse concedo, luculenter apparet, huic parti longiorem de aduerbiorum significationibus disputationem, cum illa inscriptio insereretur, antecessisse.

Postremo Priscianus [1]) in libro decimo quinto institutionum grammaticarum, qui est de aduerbio, talem aduerbiorum a significationibus depromptam diuisionem exhibet, qualem de se ipso haurire uix uideatur potuisse. Dicit enim aduerbio praeter speciem figuramque etiam accidere significationem (gr. lat. III, 63, 6 H.) enumeratque inde a p. 80, 30 aduerbia temporalia, dehor-

1) Hunc omnino ita Apollonio usum esse, ut singulis suis libris non totam doctrinam et semper ultimam emendatioremque Apollonii sententiam, sed singula scripta proprie respondentia adhiberet, in posterum mihi proposui probare.

tatiua, confirmatiua, iuratiua, optatiua, hortatiua, congregatiua, discretiua, similitudinis, ordinatiua, intentiua. Et in uniuersum se Graecorum aduerbiorum diuisionem respicere ipse profitetur 88, 21 ad diminutiua adnotans 'quae apud Graecos non sunt'. Praeterea autem uestigium Apollonianae originis deprehendo primum in eo, quod, si suam ipsius opinionem protulisset, non eiusmodi uoces inter aduerbia enumerasset, quales sunt 'heia', 'age' imprimisque uocula 'o'. Hanc enim uocem aduerbium esse aut uocandi aut admirandi aut indignandi exponit 89, 3. Contra suam sententiam de hac uocula exhibet in paruulo de interiectionibus, quae grammaticis latinis peculiaris orationis pars est, tractatu (XV, 7, 40); ubi, si dolorem aut rursus indignationem aut admirationem significet, eam pro interiectione se accipere confitetur. Deinde et in omni de aduerbio doctrina et in nonnullis ipsius notionum enumerationis locis congruit cum illo Dionysii Thracis interprete, cui in codice Neapolitano nomen Heliodorus inditum est.[1]) Atque uarios commentarios, quos scholia Dionysii Thracis continent, qui perspexerit, is statuat necesse est Heliodorum aut semper eos Choerobosci commentariorum locos indagasse, ubi ille genuina Apollonii uerba apposuerat, aut ipsius Apollonii scripta inspexisse. Is igitur solus e scholiastis cum omnino saepius Dionysium uituperat, tum ideo, quod de aduerbiis *μεσότητος*, non qualitatis dicat (Bekk. anecd. gr. II, 941, 4—11); itemque Priscianus 86, 23 solum aduerbiorum qualitatis nomen admisit. — Nec minus congruit et cum Apollonio et cum Prisciano scholion adespoton Bekk. anecd. gr. II, 949, 31 — 950, 2, quod propter uituperationis, quae in eo inest, similitudinem eidem Heliodoro tribuerim. Quo scholio *μά* et *νή* uocabula *ὀμοτικά* rectius nominari iudicatur quam *μά* uoculam *ἀπωμοτικόν* et *νή κατωμοτικόν*.[2]) Itemque Priscianus 86, 21—30 solorum iuratiuorum

---

1) Cf. Hoerschelmann., de Dionysii Thr. interpretibus ueteribus commentationis part. I. Lips. 1874.

2) Nam quamquam sola '*μά*' uocula nominatur, tamen grammaticum id nomen, quod nominatim huic uindicatur, alteri quoque '*νή*' tribuisse elucet ex his: primum quidem nomen '*ὀμοτικόν*' latius patens eiusque

mentionem facit, et Apollonius de constr. 52, 7 haec exhibet ʻτὰ ὀμοτικά, λέγω τὸ νή, μά', cum uoces ἀπωμοτικόν et κατωμοτικόν ab eius doctrina omnino alienae sint. — Porro, ut Heliodorus 934, 1—7 ad definitionem explanandam obiter monuit altera aduerbia omnibus, altera, ut temporalia, singulis temporibus apponi, deinde in notionum enumeratione fusius de eadem re disputat 936, 23 — 937, 22, ita Priscianus breuiter 60, 9—12, fusius 80, 30 — 83, 8. — Nec minus congruenter localium denique aduerbiorum distinguit et Priscianus 83, 9 — 84, 25 altera, quae discretas, altera, quae communes locorum significationes habeant, et solus rursus e Dionysii interpretibus Heliodorus 944, 5 sqq.[1]) τοπικὰ κοινῶς τόπον σημαίνοντα et τοπικὰ συντάξεις καὶ σημασίας διαφόρους ἔχοντα.

Ex hac uero consensione quae inter duos scriptores, quos ex Apollonio hausisse constat, intercedit, de eis quidem rebus, quae in eo quo hodie utimur epirrhematico non exstant, ab illis autem ex Apolloniana doctrina tractatae sunt, sequitur, utrumque exemplari Apolloniano usum esse, cui epirrhematici pars illa desiderata nondum abrepta erat.

Neque est prorsus noua haec coniectura. Etenim eius tractatus, qui sub inscriptione περὶ ἐπιῤῥημάτων in codice fertur, integritatem in uniuersum quoque corruptam esse iam alii probauerunt. Non repetenda sunt argumenta, quibus O. Schneiderus paginas 200, 1 — 210, 5 ab epirrhematico secernendas esse ostendit. Contra accuratius, quae Dronkius in Mus. Rhen. XII, 321 sqq. de lib. περὶ ἐπιῤῥ. disseruit, respici oportet. Cum enim sex[2]) locis ab Apollonio ad rei alicuius tractatum relegemur,

species ʻκατωμοτικόν' eiusdem distinctionis membra efficere nequeunt; deinde pluralis ʻαὐτά', qui exstat in scholii clausula hac ʻὥστε δεῖ ὀμοτικά μόνον αὐτὰ καλεῖν' docet grammaticum in longiore disputatione, cuius frustula tantummodo seruata habemus, de utraque uocula, et μά et μή, disseruisse.

1) Ibi legendum est sic fere: τὰ τοπικὰ ⟨ἃ μὲν⟩ κοινῶς τόπον σημαίνει, εἰσὶ δὲ ⟨καὶ διάφοροι⟩ αὐτῶν συντάξεις καὶ σημασίαι, ⟨καθὸ⟩ . . .

2) 139, 15; 158, 22; 160, 22; 163, 5; 169, 24; 196, 15, non, ut ipse uoluit, septem: nam totam, ex qua septimum (166, 31) deprompsit particulam, ab Apollonio abiudicandam esse infra demonstrabo.

qui in eius scriptis non exstat, disputationes longissimas deesse recte concludit. Idem non audet Apollonii neglegentiae tribuere, quod nisi breuissime uno uel altero loco nulla fit mentio classium aduerbiorum eorum, quae desinunt in *ει, η, ῃ, εν, ες, ις, ξ* et quae in *ε* non praecedentibus *δ, ζ, σ, τ* consonantibus, praesertim cum de *ὀψέ* forma ad ultimae classis expositionem disertis uerbis relegemur his '*ὡς δεδείξεται ἐν τῷ περὶ τῶν εἰς ε̄ ληγόντων ἐπιῤῥημάτων*' (163, 5). Praeterea sicut quod 151, 5 sqq. de aduerbiis in *ε̅ς̅, ο̅ν̅, ῡ, ᾱ* exeuntibus et cum nominum formis congruentibus probatum iri indicatur, nempe eadem qua nomina orthographia ea uti, reuera de adu. in *ᾱ* 152, 27; 153, 10, de adu. in *ω̅ς̅* 169, 29 sqq.; 175, 4 sqq., de adu. in *ῡ* 200, 17. 26 demonstratur, ita idem de adu. in *ε̅ς̅* et *ο̅ν̅* demonstratum fuerit necesse est. Adicio equidem hoc: 139, 15 sqq. praeter multas aduerbii *ὑποδράξ* deriuationes etiam ea promittitur, ex qua a uerbo *δέρκειν* id deriuatum esse statuitur; potuit autem haec deriuatio quae nusquam legitur, uix alio loco poni, nisi ubi in tota aduerbiorum in *ξ* desinentium classe rursus aduerbii *ὑποδράξ* mentio fiebat.

Contra falsus est idem uir doctus, quod his locis:

151, 4: *ἡ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων μετάπτωσις εἰς τὰ ἐπιῤῥήματα καθ' οὓς λόγους ἐδείξαμεν ἐν ταῖς ἀρχαῖς κτλ.*

181, 17 sqq.: *κἂν τοῖς κατ' ἀρχὴν ἐδείξαμεν τὰς ὀνοματικὰς πτώσεις εἰς σύνταξιν ἐπιῤῥηματικὴν τιθεμένας κτλ.*

164, 23: ... *φωναὶ μένουσαι ἐν συντάξει ἐπιῤῥήματα γίνονται, ὡς τὰ ὀνοματικὰ ἅπαντα οὐδεμιᾶς παραφθορᾶς γινομένης ἐν ταῖς φωναῖς. τὰ δὲ ὑποδείγματα πρόκειται, ἄπειρα ὄντα*

ad 119, 8 — 120, 15 respici posse negauit itaque expositionem huius rei ante 146, 15 intercidisse ratus est. — At neque, id quod Dronkius postulat, quaecunque nominum formae possint aduerbii indolem induere, enumerari opus est; neque, quod desiderat multitudinem exemplorum, ad quam respiciens grammaticus iure dixerit '*τὰ δὲ ὑποδείγματα πρόκειται ἄπειρα ὄντα*', hoc quidquam offensionis habet, si nostra de perdita parte priore coniectura stat. Etenim inter formas, quae notio-

num illustrandarum causa afferendae erant, multas nominum formas aduerbiorum loco allatas fuisse uerisimile est.

Ita etiam de loco, quo intercidisse expositionem putat, i. e. de lacuna, quam in p. 146 ante uersum 15 statuit, coniectura cadit. Nam si praeter uiginti sex paginas, quae etiam ut nunc libri status est, antecedunt, tota prior de notionibus pars quae intercidit ante illum locum fuisset, Apollonius dicere nequiuit ‘ἐν ταῖς ἀρχαῖς’ se de illo loco egisse. Quod autem ex Prisciano et e scholio Dionysii Thracis deprompsit testimonium nihil ualet. Nam schol. 932, 6—12 et 936, 30—32 luce clarius est fluxisse ex Apollonio 120, 1—4. 17 sq. Nec aliunde uenerunt ea, quae Priscianus exemplis suis latinis praemisit 63, 21 sq., eaque, quibus conclusit 65, 10—13, Apollonii uerbis 120, 9—15 respondent.[1])

Contra aliud quid, quod rectius desiderat, eidem fere loco, quo illam de nominum formarum aduerbiorumque synemptosi expositionem inserere uoluit, tribuere potuit. Nam de coni. 232, 8 sq. in epirrhematico demonstratum esse dicit aduerbia ᾱ priuatiuo praedita non rursus ab ipso aduerbio affirmatiuo, sed a nomine iam composito deriuata esse itaque decomposita nominari. Recte igitur collegit Dronkius deesse particulam, qua in uniuersum decompositorum ratio explanetur. Alteri deinde argumento e Prisciano (80, 22 sqq.) et Heliodoro (Bekk. anecd. gr. II, 935, 26 — 936, 5) deprompto potuit adicere tertium non minus graue. Dicit enim Apollonius de constr. 330, 3 sq. ‘εἴπομεν ἐν τῷ περὶ μετοχῶν ὡς ἀληθές ἐστι μᾶλλον καλεῖν τὰ σχήματα αὐτῶν παρασύνθετα ἤπερ σύνθετα, καθὸ πᾶν μέρος λόγου κτλ.’ Ex quo loco, imprimis e uerbis ‘ὡς ἀληθές ἐστι μᾶλλον’, elucet hunc terminum ab Apollonio, si non inuentum, at certe usitatiorem redditum esse. Atqui e lib. περὶ ἐπιῤῥ. 144, 10 ‘ἐν τῷ περὶ μετοχῶν ἐκθησόμεθα’ intellegitur Apollonii de participio librum post epirrhematicon scriptum esse. Terminus igitur ille, quod, cum hoc scriberetur, minus erat usitatus, etiam magis ibi quam in libro de participio, Apollonio exponendus erat. Locus autem huius expositionis, quem Dronkius definire supersedit, alius esse ne-

quit nisi post ea, quae 146, 2—14 de specie aduerbii disseruntur. Nam eodem modo scholiastes Dionysii Thracis iam saepius testis aduocatus, p. 936, 7 uituperationi, qua Dionysium afficit, quod duas tantum figuras aduerbii secernat, annectit nouam uituperationem, quod species omnino non commemoret. Praeterea ibi signum lacunae ante 146, 15 uel idcirco ponendum est, quod nouum argumentum non dilucide indicari ab Apollonianae compositionis ratione alienum est. Huc accedit, quod certa quaedam aduerbia, de quibus hoc loco dicendum erat, hic desiderantur. Iamque uideamus, num quae inde deprompta esse possint, inueniantur. Verissime Dronkius omnia, quae leguntur 198, 20 — 200, 16 in media illa parte, ubi tributim aduerbiorum genera percensentur, de illo loco remouenda censuit. At idem falsissime statuit et de totius particulae materia et de loco, unde deprompta essent. Recte enim iam ante eum Lehrsius in Mus. Rhen. II, 340 demonstrauit inde a 199, 1 post maiorem lacunam, in qua caput sequentis explicationis inerat, de aduerbio *τώ* Apollonium scripsisse. Quoniam autem et illa uocula *τώ* et altera, quae ibi explicatur, '*εἲς ὅ*', non, ut uoluit Dronkius, e merismi, sed ex una eademque orthographiae [1]) ratione affertur, dirimere totum locum non licet. Forma autem *εἲς ὅ* in synt. lib. IV p. 332, 12 sqq. ex eadem ratione tractatur. Quare neque ea, quae de hac, neque ea, quae de forma *τώ* dicuntur, alii loco possunt tribui nisi illi de singulis aduerbiis propter orthographiam commemoratu dignis particulae.

Sed remota hac scripturae aduerbiorum *εἲς ὅ* et *τω̅* expositione iustus epirrhematici finis nondum restituitur. Nam antequam de singulari uocis *ἄντικρυς* accentu ageretur, in uniuersum de aduerbiis in *υ̅ς* exeuntibus disserendum erat; neque iis, quae nunc de forma *εὖ* exhibentur, continentur omnia, quae Apollonius de ea dixerat. Plura enim eum dedisse uidemus e schol. V ad *O* 138: *Ἀπολλώνιός φησιν ἐν τῷ περὶ*

1) Cf. 198, 21 '*εἲς ὅ . . . καὶ ἐν τόνῳ καὶ ἐν πνεύματι ἐπιστάσεως ἐδέετο*' et 199, 1 '*ὀφείλει* (sc. *τὸ τω̅*) *καὶ περισπᾶσθαι καὶ γράφεσθαι τῷ ι̅*'.

ἐπιῤῥημάτων ‘*ἠΐς καὶ γενικὴ ἠέος καὶ ὑπερθέσει τοῦ ε̄ ἐῆος*’, quae in libello detruncato non exstant.

Iam fortasse quispiam mirabitur, quod illos ipsos de significationibus locos, qui sub finem libelli, ubi ex totius libelli diuisione non exspectantur, leguntur, adhuc fugerim. Et euitaui consulto. Nunc enim cetera omnia indicia ueri ordinis turbati examinata sunt; simulque cognitum est tot diuersorum argumentorum expositiones non fortuito interiisse. Facilius igitur quisque intelleget, quomodo et minores illae in altera parte expositiones, de quibus monui praecipue p. 9 sq., et tota prior pars interciderit.

Nam primum quidem ea coniectura, quam e materiae ratione quisque facile probabit, nimirum locos illos praeter eos duos (151, 2—21; 177, 13 — 183, 4), quorum ratio supra p. 6 explicata est, suo loco non legi, hac re uidetur confirmari, quod horum locorum nonnulli certo disputationis ordine carent. Videamus igitur singulos.

161, 13 — 25 in uniuersum uidetur indicari disputatio, utrum semper eadem sit nominis et aduerbii inde deriuati significatio necne; uerbisque ‘*ἔστι γὰρ καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι λόγου πάμπολλα, οἷς ἡ τοιαύτη διαφορά*’ id, quod aduerbiis accidit, omnino iis opponitur, quae aliis orationis partibus accidunt, non ea, quae singulis aduerbiis, iis opponuntur, quae aliis aduerbiis. Ita ne uocula quidem mutata propterea, quod exempla *ἀθεωρητί* et *ἀκλαυτί* allata erant, ex uniuersa de significatione parte huic loco haec inseri potuerunt. Apud Priscianum quidem similis expositio de significatione deriuatarum formarum toti de notione parti annectitur (p. 88, 5 sqq.). — **193, 5 — 194, 21** exceptis 193, 20—29, quos uersus hoc loco remouendos esse infra p. 16 annot. demonstrabitur, sermo fit de aduerbiis in ε̄ exeuntibus, ita tamen, ut, priusquam de accentu et deriuatione eorum disseratur, statim ab initio de affectu aliquo agatur, qui proprius est aduerbiorum in $\overline{\vartheta\varepsilon}$ uel $\overline{\tau\varepsilon}$ exeuntium. Ex Apollonii tamen disputandi ratione apparet antea in uniuersum de aduerbiis in ε̄, $\overline{\vartheta\varepsilon}$, $\overline{\tau\varepsilon}$ exeuntibus

sermonem fuisse. Quam disputationem intercidisse inde intellegitur, quod uerbis *τὰ προκείμενα κατὰ παραγωγὴν τοῦ θε* (193, 5) ad particulam relegamur, qua aduerbiorum in *θε* deriuatio explicabatur. Item et ea, quae sunt de notione aduerbiorum in *σε* desinentium (194, 10—13), et ea, quae de formis aduerbiorum in *ζε* deriuatorum (194, 18—21) proferuntur, frustula tantum partium prorsus diuersarum sunt.

196, 6 sqq. Disputationem inde a 195, 23 de notione aduerbiorum in *ω̄* institutam secuntur haec: 'si quis in exemplo "*καὶ εἴσω δόρπον ἐκόσμει*" *εἴσω*, quando quidem directionem in locum significet, mutare malit in *ἔνδον*, errat; nam hoc rursus contra eam regulam stat, ex qua aduerbia in *δον* exeuntia qualitatem significant'. Deinde uero a uersu 12 iisdem fere uerbis repetitur eadem de iisdem aduerbiis sententia (—14). Verbis porro, quae secuntur '*ἀλλὰ καὶ ὀξύνεται ἅπαντα, καθὼς κατείλεκται*', quoniam antea de aduerbiis in *δον* nihil exstat, rursus eam disputationis de aduerbiorum in *δον* forma particulam, ubi de accentu agebatur, intercidisse docemur, cum alia eiusdem disputationis pars legatur in iis, quae disputantur 197, 16 — 198, 2. Neque enim pertinent haec argumenti tantum loco ad ea, quae de aduerbii *ἔνδον* accentu proferuntur. Nam cum Apollonius formula, quae legitur 197, 9 '*οὐκ ἀγνοῶ μέντοι γε*' ad extremum eam explicationem afferre soleat [1]), quam, etiamsi sibi nota sit, tamen refutandam esse non censeat, tum non modo in illis aduerbii *ἔνδον* mentio fit nulla, sed etiam noua ex hac noua regula statuitur exceptio aduerbii *βοτρυδόν* in paenultima littera *ῡ* praediti. — Rursus igitur totius de notione et de forma aduerbiorum in *δον* particulae frustula seruata sunt.

Neque minus ab iis, quae de adu. in *θεν* exeuntibus **184, 12 — 192, 14** disseruntur, duae priores particulae **184, 12—31** et **184, 32 — 186, 21**, secernendae sunt. Verbis enim initio positis '*αἱ διὰ τοῦ θεν παραχθεῖσαι λέξεις τοπικαὶ ἐπιῤῥηματικῶς τὴν ἐκ τόπου σχέσιν σημαίνουσιν*' indicatur et de sola

1) Cf. de adu. 167, 5; de pron. 57, 26; de constr. 27, 15; 45, 13.

notione in sequentibus agi et has uoces opponi aliis localibus, quae aliter exeuntes aliam directionem significent. — Accedit quod, si haec hoc loco ab Apollonio collocata essent, uix explicari posset, cur inde a uersu 13 de primitiuorum et deriuatiuorum aequabilitate dissereretur, tanquamsi primum hic de ea re ageretur nec iam huius rei in iis mentio facta esset, quae de aduerbiis in δε desinentibus disputata sunt, 178, 3 sqq.

Haec de iis, quae leguntur 184, 12—31. Sed etiam ea, quae 184, 32 — 186, 21 exstant, uix cum antecedentibus coniuncta erant. Nam cum de notione formarum ἐμέθεν σέθεν ἕθεν disputatur, primum explicatio aliena refutatur; deinde ea profertur sententia, ex qua statuit Apollonius et ea uocabula, quae deriuantur, et ea, unde illa deriuantur, saepe idem significare. Quae sententia quamquam iisdem fundamentis nititur, quae in antecedentibus 184, 16—31 iacta sunt, tamen ne minima quidem horum ratio habetur; sed denuo eadem fundamenta partim iisdem, partim aliis exemplis collocantur. Quapropter non iniuria suspicaberis initio has expositiones non tam arte coniunctas fuisse et posteriorem ex ea particula depromptam esse, ubi de iis agebatur, quae num in aduerbiorum numero habendae essent dubitari poterat. Nam similiter in antonymico de iis uocabulis, de quorum merismo ueteres grammatici dissentiebant, p. 26, 23 — 35, 5 agitur, priusquam singula pronomina, quae e communi consensu ei orationis parti adnumerantur, percenseri incipiuntur uerbis his (49, 8) 'ἑξῆς ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος χωρητέον'. Et satis magnas reliquias eiusdem epirrhematici particulae etiamnunc habemus p. 126, 24 — 145, 25. Atque haec particula priorem de notione totam partem uidetur secuta esse. Nam saepius Apollonius multo magis e notionis quam e solius formae ratione de merismo diiudicandum esse monet.[1]) Itaque in epirrhematico, postquam de notione aduerbii pars antecedit, facilius inde ea potuerunt argumenta repeti, quibus refutarentur ii, qui de falsis argumentis profecti

1) Cf. de adu. 134, 22; 164, 29; de constr. 48, 14; 47, 1. 6. 24.

nonnulla uocabula aduerbiis adnumerabant. Nam uide de iis uocabulis, de quorum dubio merismo etiamnunc in reliquiis nostris epirrhematici agitur, disputari ita, ut de notionibus depromantur argumenta aut omnia, ut de uocibus πύξ et λάξ 141, 1—15, de ὄφελον 142, 9—14, de δεῦρο 142, 15—19, aut grauiora, ut de uocula ὤμοι 126, 29 — 127, 18, de χρή et δεῖ 128, 10 — 132, 15, de ἕκητι 138, 13 — 139, 13, de ὑπόδρα 140, 5—30, de numeralibus indeclinabilibus 142, 1 — 142, 8.

Restant tria [1]) aduerbiorum genera ea, de quibus O. Schneiderus et G. Dronkius l. l. monuerunt binis locis disputari et ita quidem, ut clare altero loco de forma, altero de notione agi indicetur. Sunt autem loci hi:

---

1) Tria dico, quoniam quartum, quod Dronkius deprendisse sibi uidetur, 176, 7 sqq. et 193, 20—28, neutiquam eam causam prae se fert, cur idem genus bis afferatur. Cuius causae indicium Dronkius sane depromit de eo, quod 194, 1 συνύπαρξις τῶν εἰς τε ληγόντων ἐπιῤῥημάτων statuitur, quam dici putat intercedere inter aduerbia, quae in ου, et ea, quae in τε desinunt, ita ʻut et ἀγχοῦ, αὐτοῦ et ἄλλοτε, πάντοτε omnia τὸ ἐν τόπῳ significent'. At ubinam apud Apollonium duabus uocibus, inter quas συνύπαρξις intercedere dicitur, idem significari sumitur? Immo aut significat uocem aliquam non nisi una cum certa altera exhiberi, ut articulus semper cum nomine (de constr. 16, 28), aut dicitur de iis, quae diuersa significant ab una eademque uoce deriuata (de adu. 163, 7; 196, 22; de constr. 120, 18; 342, 16). Praeterea ne quadrat quidem ea significatio, quam ille hoc loco sibi assumpsit: nonne enim, cum aduerbiis αὐτοῦ, ἀγχοῦ locus, ubi quid fiat, significetur, aduerbia ἄλλοτε, πάντοτε sunt temporalia? An putat Dronkius etiam ea, quae porro ipse Apollonius apposuit οὗ ὅτε, ποῦ πότε, ὅπου ὁπότε, omnia τὸ ἐν τόπῳ significare? Immo et haec optime quadrant ad alteram uocis ὕπαρξις notionem, et quadrabunt antecedentia ἄλλοτε πάντοτε, si, id quod uel uocula πάλιν postulat, quae ex iis, quae nunc leguntur, non explicatur, scribemus ita: ʻπαρὰ ἄλλος φωνὴν ⟨τὸ ἄλλοσε καὶ⟩ πάλιν τὸ ἄλλοτε παρά τε τὴν παντὸς ⟨τὸ πάντοσε καὶ⟩ τὸ πάντοτε'; ut aduerbiorum in τε desinentium et cum iis, quae in σε, et quae in ου exeunt, συνύπαρξις statuatur. Nunc quoque interrogationi, quam nemo, qui inscriptionem, quae est ʻἔστι καὶ συνύπαρξις τῶν εἰς ε ληγόντων ἐπιῤῥημάτων', accuratius legerit, non faciet, respondere possumus; addenda nimirum inscriptioni illi sunt haec: ʻτοῖς εἰς σε ἢ ου'. — Ea autem quae praecedunt 193, 20—28, cum R. Schneidero, si non Apollonio, at certe eius de adu. libro abiudico.

163, 7 sqq.: *βαρύνεται καὶ ὅσα συνυπάρχει τοῖς εἰς θεν λήγουσιν ἐπιῤῥήμασιν κτλ.*	192, 15 sqq.: *παράκειται τοῖς εἰς θεν λήγουσι τὰ ἐν τόπῳ κτλ.*
165, 20 sqq.: *τὰ εἰς ω̄ λήγοντα βαρύνεται κτλ.*	195, 23 sqq.: *τὰ εἰς ω̄ λήγοντα ἐπιῤῥήματα σημαίνει καὶ τὸ ἐν τόπῳ καὶ τὸ εἰς τόπον.*
163, 28 sqq.: *ὁμοίως καὶ τὰ διὰ τοῦ φι παραγόμενα βαρείας ἔχεται τάσεως κτλ.*	194, 22 sqq.: *εἴπομεν ὡς τὰ διὰ τοῦ φι παραγόμενα αὐτὸ μόνον τῆς παραγωγῆς ἔχεται τῆς διὰ τοῦ φι . . . ἔχεται μέντοι καὶ ἕτερα ἐπιῤῥηματικῆς ἐννοίας . . .*

Monendum uidetur et has de notione aduerbiorum particulas et maiorem partem earum, quas iam ab altera epirrhematici parte abiudicauimus, sub finem rursus inde a 192, 15 — 197, 15 deinceps aliam aliam excipere. Reliquum est ut quaeratur, quomodo hae duplices ut uidetur de iisdem argumentis expositiones defendi possint. Et O. Schneiderum, qui Apollonium, cum de localibus aduerbiis in *θεν* disputaret 184, 12 — 192, 14, correlatiua quae uocant in *ου*, *θι* uel *σι*, *φι*, *ω̄* genera quamuis antea illustrata apte iterum produxisse censuit, rectissime refutauit Dronkius in Mus. Rhen. XII, 345 sq., non conatus explicare, quomodo haec in librum irrepserint. Neque poteris explicare, nisi et in aliis de notione particulis supra p. 6 sq. et 13—16 tractatis et in tribus his, p. 16 sq. expositis mecum agnosces frustula prioris libelli partis consulto seruata et sub finem inserta. Nam uel illas, ubi nunc leguntur, iniuste insertas esse uidimus. Itemque has parti alicui, quae erat de notionibus, tribuendas esse certissime concludendum est et ex inscriptionibus supra appositis et ex diuersa argumenti ratione, quatenus priore quoque loco (163, 7 sqq.; 165, 20 sqq.; 163, 28 sqq.) de forma, tum (192, 15 sqq.; 195, 23 sqq.; 194, 22 sqq.) de notione disseritur.

Et nunc quidem rursus totum libri statum, qualis nunc est, omniaque et quae desiderantur et quae non ibi leguntur, ubi ab Apollonio scripta erant, perpendens unusquisque pro-

babit coniecturam meam. Hanc enim miseram condicionem non modo temporum iniquitate, qua nonnulla eorum, quae desiderantur, interiisse Dronkio concedo, sed multo magis ex certo interpretis alicuius consilio euenisse credo. Puto igitur aliquem, qui compositionem Apollonii operum non perspexisset, librum ita detruncasse, ut tota de notionibus parte de suo loco mota ea, quae ei seruanda uidebantur, i. e. ea, quae locis supra p. 6 sq. et 13—17 tractatis exstant, ex altera parte passim libro suo insereret, ex altera eaque maiore in illa de uariorum generum notionibus sub finem totius libelli digressione congereret.

Caput II.

De syndesmico.

Firmatur nostra de epirrhematici statu coniectura etiam eo, quod simile quid syndesmico accidisse demonstrare possumus. Et corruptum esse hunc quoque librum, qualem nunc habemus, cum alii uiderunt, tum Schoemannus [1]) lacunosam epitomen restare dicit.

At non tam iustam superesse credo epitomen, quippe qua omnem materiem comprehendendam fuisse censeo, quam singulas reliquias maiores nescio quo arbitrio consarcinatas. Nam nunc quidem de pluribus nihil, de iis, de quibus agitur, plena plerumque disputatio exstat. Attamen etiamnunc cognoscimus, quaenam huius quoque libelli compositio et quam similis aliorum fuerit. Ut iam ad librum de aduerbio p. 5 monuimus, etiam hanc disputationem imprimis in duas se partes diuisurum esse libri initio (p. 213, 15) Apollonius indicat. Cum autem in epirrhematico eas ita tractet, ut prius totam de notione, deinde de forma quaestionem absoluat, in syndesmico rem ita instituit, ut cuiusque de singulis coniunctionum generibus expositionis has partes distinguat; cf. 220, 23; 235, 4; 253, 28.

1) 'Redetheile' p. 218 annot. 1.

Simul in singularum coniunctionum enumeratione ea, de quibus item se acturum esse 213, 16 sqq. promittit, absoluit, annotans ad singulas, utrum encliticae sint necne (ita 257, 8 sqq.; 258, 12), itemque, utrum simplices sint necne (ita 236, 19 sqq.; 239, 2 sqq.).

Aliam uero quaestionem de iis uocibus, quae utrum in coniunctionum numero habendae essent necne dubium erat, uidetur, ut in antonymico, libri initio tribuisse. Probatur haec opinio his locis:

257, 7 sqq. in expletiuarum enumeratione postquam *θήν, ῥά, νύ, πού* idem significare quod *δή* dictum est, adicitur '*εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ πού, ὡς οὐκ εἴη σύνδεσμος, ἐπίῤῥημα δὲ παρέλκον*'. Solet autem Apollonius plerumque eiusdem libri locos non adiecto titulo laudare, cum aliorum inscriptionem apponat. Neque erat omnino ullius alius libelli iustior locus, quo de hac re moneret. Iam igitur intelleges uix in alio atque hoc libello uixque alio eius loco de hac re disputatum esse, nisi eo, ubi omnino de iis uocibus disserebatur, quae num coniunctionibus adnumerandae essent diiudicandum erat.

Idem concludes e **221, 24** sqq.: '*καθότι προείπομεν ἐν τοῖς κατ' ἀρχήν, τοῦ τὸ μᾶλλον καὶ ἧσσον συνδέσμους εἶναι*'; et quadrat profecto pulcherrime in nostram coniecturam, quod ad libri initium relegamur.

Ex eadem denique particula deprompta esse puto ea, quae **222, 1—23** de uocula *ἤ*, num aduerbium sit an coniunctio, disputantur. Haud enim apte haec quaestio, quae toti de coniunctione *ἤ* loco aut praemittenda aut postponenda erat, in mediam de *ἤ* disertiua disputationem inserta est, ut huius disputationis uerba '*ὅτι ἡ τοιαύτη διαφορά*' prorsus careant quo referantur. Neque uero aliter accipi possunt nisi de coniunctione *ἤ* disertiua. Itaque in iis, quae proxime insecuntur, uerbis '*εἰς τὴν διασαφητικήν*' rursus manum eius deprehendimus, qui libellum in suum usum transformarat et id, quod transpositione, quam fecerat, intellegi nequiuit, explicabat. At quae haec est sententia: 'coniunctionis *ἤ* notio disertiua e dis-

iunctiua mutata est in disertiuam'? Immo deletis uerbis 'εἰς τὴν διασαφητικήν' sic interpretanda est sententia: 'uidetur per sensus quandam mutationem ex ἤ disiunctiua ἤ disertiua facta esse'. — Praeterea aliud quid in iis, quae 216, 10 — 223, 22 de ἤ coniunctionis uariis notionibus disseruntur, ualde me offendit. Incipit 219, 12 quae est de ἤ subdisiunctiua disputatio uerbis 'ἔστι καὶ τρίτη διαφορὰ τῶν προκειμένων συνδέσμων, ἡ παραδιαζευκτικὴ καλουμένη' similibusque ea, quae est de ἤ disertiua 221, 16 'ἔστι καὶ ⟨τρί⟩τη διαφορὰ τοῦ ἤ συνδέσμου, ἥτις καλεῖται διασαφητική'. Miror enim hunc numerum τρίτη diuersis rebus bis inditum esse. — At dixerit fortasse quispiam pro Bekkeri supplemento ⟨τρί⟩τη si potius suppleatur ⟨τετάρ⟩τη, totam offensionem remoueri. Non recte id quidem. Nam 222, 26, ubi tota de illis differentiis quaestio comprehenditur, trium mentio fit ita: 'ἐκκείσθωσαν γὰρ αἱ διαφοραί· ἐπαγγέλλεται γὰρ τὸ διαζευκτικόν· „ἐὰν τοῦτο, οὐ τοῦτο“, „εἰ τοῦτο μή, τοῦτο“. καὶ ἔτι „ἢ τοῦτο ⟨ἢ⟩ καὶ τὸ συνὸν ἢ ⟨τὰ⟩ συνόντα ⟨ἢ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα⟩“, ὅπερ καλεῖται παραδιαζευκτικόν· τὸ δὲ λειπόμενον „τοῦτο, οὐ τοῦτο“'. Recte igitur uoculae ἤ notio disertiua tertia appellatur huius coniunctionis species, ut suspiceris potius in 219, 12 sqq. mendum inesse. Accedunt, quae hanc suspicionem augeant, alia: 216, 16 — 218, 19 ea disiunctorum enuntiatorum statuitur differentia, ut alia suapte natura (φύσει, ἀληθῶς) disiuncta esse dicantur, alia non nisi disiunctiuis coniunctionibus additis, quas etiam cum copulatiuis permutare liceat. Ita ex harum quoque sententiarum natura induit eadem coniunctio disiunctiua diuersas notiones. Est autem haec altera coniunctionis ἤ significationum diuisio eadem, de qua 219, 12 — 220, 22 similiter disseritur, peculiari tamen nomine παραδιαζευκτικοῦ συνδέσμου addito atque explicato: ita enim ea nominatur, quae etiam in καὶ mutari potest, cum altera, quae φύσει διαζευκτική est, κατ' ἐξοχήν maneat διαζευκτική. Quibus de causis in uerbis 'ἔστι καὶ τρίτη διαφορὰ τῶν προκειμένων συνδέσμων' 219, 12, nisi tota secunda de disiunctiuarum et subdisiunctiuarum notione particula ex alio libro adscripta ueram de subdisiuncti-

uarum nomine dissertationem remotam esse statuas, facile agnosces inscriptionem minime aptam lectoris cuiusdam, qui antecedentium et sequentium similitudinem uel aequabilitatem non perspexerat.

Quae praeterea ex Apollonii uerbis, quae ad deperditos locos spectant, de libelli compositione concludere licet, haec sunt. 215, 14 uerba '*σύνδεσμοι οἱ προκείμενοι*' ad antecedentia referenda sunt; ex quibus, quamquam e foliis madore corruptis male transcripta multis lacunis scatent, tamen etiamnunc cognoscere possumus ibi de iis coniunctionibus, de quibus quaestio est, non tam peculiariter disseri, ut illis uerbis iure ad ea relegemur. Suspicaberis igitur primum tuo iure hoc loco deesse initium longioris de disiunctiuis disputationis.

Sed multo plura hoc loco intercidisse uidentur. Nam etiamsi R. Schneidero 214, 10 post uocem *δύναμιν* totum folium periisse concedas et statuas dimidium folium 93 et totum 94 uacua relicta esse, tamen non ad iustam lacunae magnitudinem peruenies. Credendum enim est iis quae *περὶ μερισμοῦ συνδέσμου* 214, 4 agi coepta sunt, annexam fuisse uniuersam de coniunctionum sensu disputationem eiusque definitionem aliorum grammaticorum aliqua ratione habita; deinde, ut iam uidimus, ea, quae dicenda erant de iis uocibus, quae quali orationis parti tribuendae essent, grammatici fluctuabant; denique totas de nonnullis coniunctionum generibus expositiones, quas disiunctiuarum explicationi antecessisse probare possumus. Nam uel ex tota ratione, qua 220, 10 sqq. copulatiuarum et continuatiuarum sensum notum esse sumitur, iure concludas de iis iam antea disputatum esse; sed etiam apertis uerbis 217, 24 relegamur ad ea, quae antea de continuatiuis exstiterant, sed non seruata sunt. Ad idem genus spectant loci 251, 1 et 242, 8 *δεῖ δὲ νοεῖν, ὅτι τὸ διότι ἕν ἐστι μέρος λόγου, καθὸ ἐπεδείξαμεν τὰς προθέσεις ἐν ἀπτώτοις ἑνοῦσθαι.* Qui locus cum ex Apollonii ratione iam supra p. 19 exposita paene necessario ad eundem nostrum libellum referendus sit, tum uix aliam partem, ubi de re hic laudata quaeri potuerit, inuenies nisi eam, ubi de continuatiuis in iisque de uoce *ἐπεί*

eiusque e praepositione *ἐπί* et coniunctione *εἰ* compositione [1] dissertum est.

Ad copulatiuas autem antea enumeratas relegamur locis his: 250, 23; 251, 8; 256, 13. Ad easdem spectat praeterea 250, 12: *ἔτι ὁ ‘δέ’ σύνδεσμος ὅπως παραλαμβάνεται καὶ ἐπὶ ποίᾳ δυνάμει ἐκτεθείμεθα*; attamen ex his, ubi de iis actum sit, concludere non licet, quia in codice exstat ‘*ἐκτιθέμεθα*’, quod fortasse seruandum esse censet R. Schneiderus.

Sed alia difficultas inde nascitur, quod locorum illorum ratione habita iam ante disiunctiuas de continuatiuis et subcontinuatiuis actum fuisse colligendum uidetur. Namque Priscianus XVI, 1, 4 (= p. 95, 13 sq. H) Apollonium continuatiuas et subcontinuatiuas una cum adiunctiuis et effectiuis et proprie causalibus uno causalium genere comprehendisse docet. Contra nunc duae priores illae species in particula ante 215, 14 deperdita tractatae uidentur esse ab hisque secretae 231, 4 sqq. ceterae communi inscriptioni causalium subiunctae enumerantur. Videamus igitur, quomodo hanc difficultatem soluamus. — Ac primum quidem infitior Apollonium ita, ut 231, 4 sqq. nunc quidem legitur totam de causalibus expositionem incepturum, sed, ut adsolet, accurate indicaturum fuisse, nec post hanc de aduerbio *ἕκητι* digressionem (231, 4 — 234, 12). At haec expositio ab ea particula, ubi de uocibus dubii merismi disserebatur, tam amplo spatio dirempta est, ut uerba ‘*πρὸ τῆς καταλογῆς τῶν αἰτιολογικῶν ἐπιστατέον μορίῳ τῷ ἕκητι, τί ποτ’ ἂν εἴη μέρος λόγου*’ (231, 4 sq.) falso huc esse inserta existimem. Sunt autem etiam per se non apta: neque enim causalium enumeratio (*καταλογή*) hanc disputationem subsequitur, sed magis in uniuersum 234, 13 — 235, 4 de earum notione communi disseritur. Quodque maximum est, in his reliquiae quaestionis ex Apollonii doctrina, ut docet Priscianus l. l., profectae et idcirco accuratius tractatae abditae uidentur esse. Nam ibi agitur de proprie causalium notione, in eis quae secuntur etiam de effectiuis atque adiunctiuis *ἵνα ὄφρα ὅπως*

---

1) Vide de hac doctrina de constr. 337, 24.

sermo est. Desideratur denique transitio, qualis alibi exstat 'ἰτέον ἑξῆς ἐπὶ τὰς φωνάς' (254, 1) uel simile quid. Atque reuera uerbis 'οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι καὶ ἀκολουθίας εἰσὶ πάλιν δεκτικοὶ καὶ ὑπάρξεως' (234, 13) proxime antecessisse non minus uniuersam de subcontinuatiuis disputationem testatur luculentissime aduerbium *πάλιν*. Hoc enim ita explicandum est, ut etiam in proxime antecedentibus actum esse statuamus de eis coniunctionibus, quae rursus item, ut proprie causales, et ordinationem uel consequentiam et essentiam rerum significent, i. e. de ipsis illis subcontinuatiuis.[1]) — Vides igitur ex illa parte, ubi e Prisciani testimonio Apollonius sub communi causalium titulo de quinque continuatiuarum, subcontinuatiuarum, adiunctiuarum, effectiuarum, proprie causalium generibus disseruerat, idque priore, quam quo nunc fit loco, ut docent loci p. 21 sq. laudati, haec frustula in eum quo nunc leguntur locum esse translata.

Restat denique, ut, quomodo status libelli qualis nunc est euadere potuerit, paucis explicem. Puto enim ea, quae nobis de Apollonii syndesmico seruata sunt, deberi alicui, qui singula capita, nescio quo usus consilio, neque singulis sententiis in uniuersum coartatis neque ordine seruato elegerit atque consarcinarit. Quot autem coniunctionum explicationes et enumerationes ille non transscripserit, cognoscimus, si paruum numerum seruatarum explicationum comparamus cum Prisciani (XVI, 11) coniunctionis generum enumeratione haud dubie ex Apollonio hausta. Ibi enim, si cum C. F. Iahnio[2]) uocem 'ablatiua' tamquam uocis 'abnegatiua' glossema deleueris, sedecim enumerantur genera.

Sed quamquam ad syndesmici quoque statum explicandum eandem atque in epirrhematico rationem adhibendam censeo, tamen non dico omnia, quae desiderantur, eius qui reliquias nostras consarcinauit consilio periisse. Etenim primum in fine

---

1) Cf. Bekk. anecd. graeca II, 966, 1 — 967, 2.

2) Grammaticor. graec. de coni. doctr. p. 22.

nonnullarum expletiuarum explicatio intercidere potuit. Sed deinde, ut dimidium folium 93 et totum 94 in codice uacua relicta sunt, haud dubie propterea, quod quae in archetypo ibi scripta fuerant, legi nequierunt, ita plerarumque editionis Schneiderianae paginarum uel primus obtutus potest docere, quantum prae ceteris Apollonii scriptis syndesmicon temporum iniquitate deprauatum sit. Itaque hoc loco ea afferenda putaui, quae ex iis, quae ita perierunt, loco suo me reddere posse spero.

215, 2 frustula relicta sunt haec: '. . . των, ἐν ᾧ ἐπεδείξαμεν' et **222, 10** 'ἐδείξαμεν ἐν τῷ . . . ῥήματι τὸ⟨ν⟩ ἂν σύνδεσμον' κτλ. Dronkius supplet priore loco ⟨ἐν τῷ περὶ ἐπιῤῥημά⟩των, ἐν ᾧ ἐπεδείξαμεν, altero ἐδείξαμεν ἐν τῷ ⟨περὶ ἐπιῤ⟩ῥηματ⟨ικ⟩ῷ. Non recte. Nam quoniam epirrhematicon post syndesmicon scriptum esse uel hinc cernitur: p. 133, 13 'καὶ ἐν τῷ περὶ συνδέσμων ἐξεθέμεθα' et p. 133, 20 'ἠκριβώθη ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἐν τῷ περὶ συνδέσμων', non licet locos illos ita restituere, ut ad epirrhematicon tamquam ante syndesmicon compositum uideantur respicere. Alia igitur scripta ibi laudata fuerint necesse est. Equidem puto priore loco, quippe quo de synthesi agatur (cf. 215, 5. 7. 11), scribendum esse '⟨ἐν τῷ περὶ σχημά⟩των', ad quem libellum de simili quaestione p. 236, 23 relegamur his 'ὡς ἐντελῶς ἀπεδείξαμεν ἐν τῷ περὶ σχημάτων'. Altero autem loco scribendum censeo 'ἐν τῷ ⟨περὶ⟩ ῥηματ⟨ικ⟩ῷ'; ibi enim, cum de modo hypothetico et potentiali disserebatur, rem, quae tangitur, fusius tractare debuit eadem fere ratione, qua de coni. 220, 8 de uerbo ἀκολουθεῖν et coniunctione εἰ etsi idem ualentibus, tamen in diuersarum orationis partium numero habitis agitur.

218, 3 sqq. tota inde a 216, 16 disputatio, qua exponitur, quod discrimen inter coniunctiones disiunctiuas et subdisiunctiuas intercedat et quomodo cum copulatiuis et cum continuatiuis commutari possint, concluditur uerbis his in codice lacunosis et iam ab aliis partim suppletis: 'τὰ μέντοι ὑπολείπο⟨ντα ἀδιαίρε⟩τα [1]) τῶν λόγων, λέγω τὰ μὴ ὑποπίπτοντα ⟨ὑπὸ τὸ

1) Sic Egenolffius, Ann. philol. 1878. p. 846.

τοιοῦ⟩τον[1]) *εἶδος* (i. e. genus proprie disiunctiuarum) *ὑπ' αὐτὸν τῶν συνδέσμων πείσεται . . . . . . θαι ἢ συνῆφθαι'*. — Ultimam lacunam I. Bekkerus expleuit *⟨τὸ διεζεῦχ⟩θαι*. At antea exposuit Apollonius cum subdisiunctiuis et copulatiuas et continuatiuas commutari posse (217, 11—13. 16 sq.); restituo igitur locum ita: '*πείσεται ⟨τὸ συμπεπλέχθαι ἢ διεζεῦχ⟩θαι ἢ συνῆφθαι*'.

220, 4: post genetiuum *ἀκοῆς* tale quid desideratur *⟨ἔνθεν οὖν ἐζ⟩ητήθη* (cf. de adu. 125, 22 *ᾧ λόγῳ οὖν*).

223, 12 sqq. postquam antecessit exemplum, ubi quaenam *ἤ* particulae notio accipienda sit dubitari nequit, sequi exemplum, ubi de hac re dubitare liceat, elucet ex iis, quae 223, 16—22 in utramque partem disseruntur. Itaque uel hac de causa Egenolffii (l. l. p. 847) supplementa reicienda sunt haec: '*ἐπὶ μέντοι τοῦ α 164 ὅ⟨τι πάντως ἀνάγκη⟩ τὸν ἕτερον νῦν παραδέξασθαι, τὸν δὲ ἕτερον ⟨ἀποβλητέον, σαφὲς ἐντεῦθεν⟩*'. — Equidem sic potius scribendum censeo: *ἐπὶ μ⟨έντοι τοῦ⟩*[2])

πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε (α 164)

ο⟨ὐ δῆλον, εἰ δεῖ⟩[3]) *τὸν ἕτερον νῦν παραδέξασθαι, τὸν δὲ ἕτερον ⟨παραιτεῖσθαι⟩*'.

224, 15 sqq. sententiae quae 14 sq. est '*τὰ πάθη οὐ τῶν δηλουμένων, τῶν δὲ φωνῶν*' afferuntur exempla etiam haec '*καὶ ἡ „παρά“ λέγεται πάρ· „πὰρ Ζηνὶ“, παρφολω . . . .*[4]) *αττον δηλοῖ ἐντελοῦς τῆς „πάρα“*'. — Ac primum quidem sub litteris *παρφολω* latere uidetur praepositio coniuncta cum datiuo illius pastoris nominis, quod inuenitur apud duos auctores aliis quoque locis[5]) ab Apollonio laudatos; legimus enim apud Theocritum VII, 149

'*ἆρά γέ πα τοιόνδε Φόλῳ κατὰ λάϊνον ἄντρον*
κρατῆρ' Ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο Χείρων';

---

1) Sic R. Schneiderus. 2) Sic iam I. Bekkerus.

3) Et nouem fere litterarum spatium inter ο et *τὸν ἕτερον* in A intercedere annotat R. Schneiderus.

4) Quinque uel sex litterarum spatium ibi esse annotat R. Schneiderus in progr. Colon. 1867. p. 13.

5) Ita de constr. 120, 14; 127, 10. — De pron. 75, 19. 22.

itemque Pholus ille cum Hercule coniungitur in Epicharmeae alicuius comoediae titulo a scholiasta Aristot. Eth. Nicom. III, 5, 5 tradito: nam quod ibi exstat '⟨Ἐπίχαρμος⟩ ἐν Ἡρακλεῖ τῷ παρφόλῳ' recte a Camerario in ἐν Ἡ. τῷ πὰρ Φόλῳ correctum est.[1]) Vides igitur utroque loco litteras illas librariorum stultitia coaluisse. — Praeterea in litteris αττον reliquias agnosco comparatiui ἔλαττον, de cuius constructione uide exemplum, quod exstat de constr. 237, 27 'τὰ πρωτότυπα ἐν ἐλάττονι καταγίνεται ὕλῃ τῶν παραγώγων'. Itaque totum locum sic reficio: 'καὶ ἡ „παρά“ λέγεται πάρ· „πὰρ Ζηνί“, „πὰρ Φόλῳ“· ⟨καὶ οὐκ ἔλ⟩αττον δηλοῖ ἐντελοῦς τῆς πάρα'.

225, 20 Bekkeri supplementum 'ἀλλ' ὡ⟨μολογη⟩μένως λείπεται ἡ φράσις τοῦ ἤ' non sufficit. Docet enim R. Schneiderus in progr. Colon. 1867 p. 13 post litteram ῶ quindecim sedecimue litteras intercidisse. Magnitudinis igitur lacunae ratione habita scribendum censeo 'ἀλλ' ὧ⟨δε λεγομένη ὁμολογου⟩μένως'. Hanc enim ultimam formam Apollonius de constr. 124, 14 exhibet: ὁμολογουμένως οὖν κτλ.

230, 27 sqq.: 'Rerum duarum uoce εἶτα coniunctarum altera prius, altera postea est, uoce καὶ coniunctae ambae una sunt'. Hoc ultimum uerbis quae nunc corrupta sunt, 'εἰ μέντοι τὸν „καί“ παραλαμβάνομεν, ἀμφο .... γίνονται'[2]) dictum fuisse necesse est. Quare Schneideri supplementum ἀμφό⟨τεροι⟩ non satisfacit potiusque scribendum est ἀμφό⟨τεροι ἅμα⟩ γίνονται.

Loci deinde 238, 8—12 ualde corrupti nonnullas saltem lacunas explere me posse credo: In uersu 11 sic scribo '⟨παραθετέον⟩ ἔτι εἰς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου καὶ τὸ ἀσυν⟨έλευστον[3]) εἶναι⟩ καὶ ἐν γένους παραλλαγῇ καὶ

1) Cf. Welcker, Kl. Schr. I, 299; Bergk, reliqu. comoed. att. antiquae, p. 149 annot.

2) Sic, non γίγνονται; R. Schneiderus in hac quidem re uidetur non satis sibi constare.

3) De uocis ἀσυνέλευστος notione conferri possunt loci hi: de constr. 304, 9; de pron. 45, 24; 114, 4 sq.

ἀριθμοῦ κτλ.' h. e. 'si *τοὔνεκα* esset *ἀνταποδοτικόν*, ut *οὕνεκα* uox, semper in omni numero omnique genere in unam formam contractum maneret, quod non est'. — In litteris autem '*τῶν εν συ*' uersus 15 haud dubie exemplum uocis *ἕνεκα* cum plurali numero coniunctae agnoscendum est. Nam claris uerbis uers. 11 sq. indicatur exemplis quae e formulae et in plurali et in feminino diuersitate et in duas uoculas diremptione petantur, *τοὔνεκα* non esse uocis *οὕνεκα ἀνταποδοτικόν* probatum iri. Exstat exempli gratia eiusmodi locus in Solonis fragm. 37 (colleg. Bergk):

τῶν οὕνεκ' ἀρχὴν πάντοθεν κυκεύμενος
ὡς ἐν κυσὶν πολλαῖσιν ἐστράφην λύκος,

ubi, quia *οὕνεκα* rectius cum uerbis solis coniungitur, Bergkius Hesychii glossa '*τάρχη* (*ταρχή*)· *τάραξις* et *ἄταρχος· ἀτάραχος* et *ταρχαίνειν*' nisus bene coniecit:

τῶν ἕνεκα ταρχῇ πάντοθεν κυκεύμενος.

Tum in uersu 19 uerba secuta esse existimo sensus huius '*καὶ οὐκ ἔστιν ἐ⟨κείνου τοῦ σχή⟩ματος ἡ αὐτὴ ἀπολογία*'.

Lacunarum quae exstant **240, 30** sq. haec proposuit supplementum Egenolffius l. l. p. 847: '*ὥστε ἐξ αἰτίου αἴτιον ⟨ἐπιφέρεσθαι καὶ⟩ ἐν δ⟨υσὶ μορίοις⟩ τὸ αἰτιολογούμενον· „ἕνεκα γὰρ τούτου ἦλθες", δια⟨λαμβά⟩νουσί τε οὕτως*'. — At non placet, quod particula *καί* post *ἐπιφέρεσθαι* inserta ipsum exemplum coniungit cum sententia grammaticorum, qui in eiusmodi exemplis '*ἕνεκα γὰρ τούτου ἦλθες*' figuram *ἐπιπλοκῆς* statuentes *ἕνεκα* cum pronomine, *γὰρ* cum uerbo construebant. Offendit praetera elocutio '*ἐν δυσὶ μορίοις εἶναι*', quo termino Apollonius significat elocutiones ut ex uariis orationis partibus formatas, ita unum corpus unamque notionem efficientes.[1]) Minus autem probatum est uerbum *διαλαμβάνουσι*, quod semper apud Apollonium 'disserere de aliqua re'[2]), nusquam autem id, quod hoc loco postulatur 'resoluere' significat; ut taceam

1) Cf. de adu. 148, 23; 184, 10; 203, 32; de coni. 235, 31; 236, 7.

2) Ita *διαλ. περί τινος*: de constr. 22, 8; 32, 13; 33, 6; 95, 3; 162, 27; 167, 7; de adu. 141, 16; *διαλ. ὑπέρ τινος*: de pron. 8, 6; et ad idem redit *ἐκεῖνο διαλ. ὡς*: de constr. 31, 5.

de mutatione litterarum *κα*, quae in codice exstant, in *δια*. — Equidem locum sic reficere malim: ‘*ὥστε ἐξ αἰτίου αἴτιον ⟨ἀκολουθεῖν⟩· ἐν δ⟨υσὶν ἄρα λόγοις⟩ τὸ αἰτιολογούμενον „ἕνεκα γὰρ τούτου ἦλθες“ κα⟨τὰ τούτους, ἀναλ⟩ύουσί τε οὕτως*’.

243, 4 sq.: ‘*ἐν ὁμοφωνίᾳ παραλαμβάνεται ⟨τὰ τοιαῦτα* (scil. neutra) *τῇ ἐκ⟩* 1) *κλίσεως ἐπί τε εὐθείας καὶ αἰτιατικῆς καὶ ἔπει . . . κλητικῆς*’. Voculae *ἔπει* loco, quam in codice trium litterarum spatium subsequitur, I. Bekkerus scripsit *ἐπί*; sed ad lacunae magnitudinem propius accedes mecum scribens ‘*καὶ ἔτι ἐπὶ*’. Quae coniectura firmatur eo, quod uoculis *καὶ ἔτι* ultimum membrum addere Apollonius ualde adamat.2)

Satis huc usque de uniuerso utriusque libelli ordine ac statu exposui. Iam igitur transeo ad singula uitia, quae in utroque opere restant, accuratius examinanda.

Sunt autem quattuor corruptelarum genera, quibus praecipue ueterum auctorum opera foedantur: interpolationes, lacunae atque omissiones, transpositiones, singularum formarum corruptelae. Ex his autem transpositiones maioris quidem ambitus locorum, quippe quae eius, qui libellos nostros in usum suum consarcinarat, consilio debeantur, necessario iam in duobus prioribus capitibus tractaui. Restant haud ita multae singularum uel plurium interdum uocularum transpositiones. Sed quia eiusmodi transpositiones ita solebant existere, ut primum uoculae transpositae omitterentur, deinde superscriberentur, tum falso loco in textum irreperent, paucas illas ei adiciam capiti, quod erit de lacunis atque omissionibus. Agam igitur primum de interpolationibus, deinde de lacunis et omissionibus, postremum de singularum uocum corruptelis.

1) Sic Egenolffius rursus in ann. philol. 1878 p. 847.

2) Ita de constr. 21, 5; 22, 12; de adu. 128, 25; 172, 9; de coni. 253, 25.

(Cetera propediem edentur in ‘Studiorum philologicorum Lipsiensium Vol. VI’).

VITA.

Natus sum Alfredus Theodorus Matthias in oppidulo Saxoniae, cui nomen est Bernstadt, a. d. VI. Id. Sept. anni h. s. LIX patre Gustauo, matre Amalia e gente Kloss, qui ambo quod adhuc in uiuis sunt gaudeo laetorque, utque in posterum quam diutissime sint cupio optoque. Fidei addictus sum euangelicae.

Primis litterarum elementis in patriae ludis publicis imbutus eram, cum annum duodecimum iam egressus cum auia materna carissima Zittauiam transmigraui. Ibi in gymnasium Ioanneum receptus sum rectore H. G. Kaemmelio uiro optumo humanissimoque, qui post septem annos maturitatis testimonio me instruxit anno h. s. LXXIX. Dehinc Academiae Lipsiensis ciuis factus per septies senos hucusque menses philologiae studiis me dedidi. Atque audiui quidem uiros clarissimos hos: Biedermannium, Braunium, Curtium, Ecksteinium, Gardthausenium, Heinzium, Langium, Lipsium, Ouerbeckium, Ribbeckium, Voigtium, Wundtium, Zarnckium. Eram praeterea per unum semestre sodalis proseminarii philologi, quod regit I. H. Lipsius, et per duo semestria interfui Zarnckii exercitationibus germanicis et Ecksteinii paedagogicis. Per ter senos menses eram sodalis ordinarius seminarii regii philologi, cuius per illud spatium fruebar rectoribus L. Langio et O. Ribbeckio. Contigit mihi denique, ut per duo semestria sodalis essem societatis philologae Ribbeckianae, ut per idem

tempus antiquitatibus graecis operam dare possem in societate H. Lipsii, ut per quinque denique semestria romanis in societate L. Langii.

Magistris meis omnibus, praecipue L. Langio, H. Lipsio, O. Ribbeckio, qui non modo scholis, sed exercitationibus suis, quid uelit philologia quidque possit, me docuerunt, gratias ago semperque agam quam maximas. Prae ceteris autem pio animo mihi colendus est semperque erit unus L. Langius, qui uir illustrissimus mihique carissimus cum cetera mea studia summa benignitate prosecutus est, tum in his studiorum meorum primitiis conscribendis beneuolentissime me priuatis subsidiis instruxit suoque consilio adiuuit.